

1. Повідомлення про Америку

Сполучені Штати Америки (США) два століття тому були молодою новоутвореною державою, яка ще не мала власної історії. Тут не було ні своїх міфів, подібних до античних, ні пам'яток архітектури, як у Європі.

Американські поети, прозаїки по зернинах збирали відомості про історичне минуле своєї батьківщини. Значною мірою вони спиралися на культуру місцевого населення. Племена індіанців мали власні міфи, легенди, шанували своїх богів і героїв. Цей поетичний світ зберігав первісну свіжість образів, силу вірувань місцевих народів.

Давні народи Америки розвивалися майже в повній ізоляції від інших народів. Так, перші американці, як вважають учені, прибули на цей континент з Азії 20–40 тис. років тому. Вони, як гадають, перебралися через сухопутний перешийок, що з'єднував Сибір та Аляску. Цей перешийок існував протягом останнього льодяникового періода.

Америка — це яскраво-зелені ліси Амазонки, найбагатоводнішої річки земної кулі, кавові плантації Бразилії, високогірні луки Анд, льодовики Гренландії, вулкани Аляски. Ця частина світу, розташована в Західній півкулі, між Атлантичним і Тихим океанами, складається з двох материків — Північної Америки і Південної Америки. Корінним населенням Америки є ескімоси, алеути і, звичайно, індіанці. Першими мешканцями Америки, мабуть, були мисливські племена, які невеликими угрупованнями переходили на інший материк у пошуках здобичі. Приблизно через 1000 років перешийок зник і утворилася Берингова протока, що відмежовувала Азію від Америки. Так широкі океани надовго відділили мешканців Америки від іншого світу. Цей факт і пояснює пізніший розвиток цивілізації на континенті. Перепливши Атлантику, Христофор Колумб був переконаний, що потрапив до Індії, і тому назвав місцевих мешканців індіанцями. Ця назва так і закріпилася за ними, не зважаючи на явну помилку. Насправді американські індіанці не були навіть єдиним народом. У них було багато спільних рис - смуглява шкіра, чорні волосся та очі. Однак вони розмовляли різними мовами і мали різні звичаї та вірування. Зростом та зовнішнім виглядом вони також значно відрізнялися. Це пояснюється тим, що широкий спектр природних умов поглиблював ці відмінності, змушуючи індіанців адаптуватися до життя у горах, на рівнинах і у болотах, на холодному просторі тундри та у тропічних джунглях. Давні цивілізації розвивалися удвох основних регіонах - Центральній Америці і у тій частині Південної Америки, де знаходяться Анди.

Виникнення назви «індіанці» пов'язане з помилкою Христофора Колумба, який вважав відкрити ним частину світу Індію. Сучасні індіанці розмовляють індіанськими мовами, значна частина — також іспанською або англійською. Європейські завойовники протягом чотирьох століть пригнобляли корінних жителів Америки, відбирали в них землю, винищували цілі племена. Проте індіанці зуміли зберегти національну культуру, вагомою частиною якої є міфи, легенди, казки. У багатьох з них відображено споконвічне прагнення індіанських народів до миру.

2. Генрі Вордсворт Лонгфелло (1807-1882). Біографія

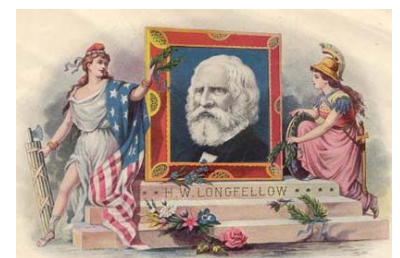
Генрі Вордсворт Лонгфелло — американський письменник, автор поетичних і прозових творів, перекладач, літературний критик, іноземний член Петербурзької Академії, професор одного з найвідоміших у світі навчальних закладів — Гарвардського університету.

Він народився 27 лютого 1807 року у Портленді, в штаті Мен, на березі Атлантичного океану, який тоді був частиною Массачусетса. Тут жили переважно пуритани кальвіністського гатунку, люди суворі, працьовиті, головною метою життя яких був порятунок душі, що має досягатися щоденною працею в поті чола і втечею від мирських спокус.

Батько майбутнього поета Стефан Лонгфелло був шанованою портлендського адвокатом і представляв свій округ в Конгресі.

Мати хлопчика звали Зільфа. Дочка генерала Пелега Уодсуорта, вона вела свій рід від перших американських переселенців.

Як і більшість пуритан, Генрі змалку полюбив читання. Найулюбленішою його книгою була «Книга ескізів» Вашингтона Ірвінга. Під впливом Ірвінга юний Лонгфелло почав писати вірші. Йому було тоді тринадцять років. Перший вірш Генрі - «Битва у Ловелз-Понд» - був опублікований у міській газеті.

Романтика моря, далеких подорожей завжди захоплювала Генрі Лонгфелло. Він цікавився історією колонізації Америки, легендами про індіанців. Його готували до юридичної кар'єри, але він став займатися вивченням нових європейських мов.

Завдяки вдалому перекладу з Горация, Лонгфелло отримав стипендію для продовження освіти і вступив до Боуден-коледж, по закінченні якого в 1825 році йому запропонували посаду професора нових мов.

Лонгфелло дав згоду, але з метою підготовки попросив довгострокову відпустку. Готуючись до роботи на кафедрі, поет **три з половиною роки провів у подорожі** по Франції, Іспанії, Італії та Німеччини, де старанно вивчав європейські мови, історію і культуру.

У Сполучені Штати Лонгфелло повернувся в 1829 році і відразу зайняв посаду бібліотекаря і професора в Боуден-коледжі.

У 1831 році поет одружився на Марті Сторер Поттер. У весільну подорож вони вирушили до Європи, де Лонгфелло заодно вивчив шведську, фінську і датську мови і літературу.

Але щастя переконаного пуританина-сім'янина тривало недовго. Марта Сторер Поттер несподівано померла в 1835 році, і Лонгфелло залишився вдівцем.

Письменник важко переживав трагедію.

У 1836 р. йому запропонували **посаду** професора кафедри європейської літератури і мов в

Гарвардському університеті. У 1836 році Лонгфелло переїхав в **Кембридж**. Оселився він у Крег Хаусі, в якому колись жила родина самого Джорджа Вашингтона.

На новому місці професор Лонгфелло ділив час між читанням лекцій і творчістю. У 1839 році вийшла в світ його **романтична повість «Гіперіон»**, а потім прийшла черга **поетичної збірки «Нічні голоси»**.

Несподівано вірші стали популярними серед англомовних читачів не тільки в Америці, але і в Європі. Особливо захоплювалися віршем «Псалом життя».

На початку 1840-х років Лонгфелло зблизився з аболіціоністами, але вступати в рух не побажав. Він вважав за краще діяти доступними йому засобами. З третьої поїздки до Європи, яку поет здійснив в 1842 році, Лонгфелло привіз кілька віршів на тему рабства і опублікував їх як памфлет. Взагалі ж він цурався реальної політики.

Майже відразу після переїзду в Кембридж Лонгфелло познайомився з Френсіс Еплтон, дочкою купця з Бостона. Зустрічалися вони довго, причому з самого початку Генрі відчував до дівчини найтепліші почуття. Досить сказати, що він вивів Френсіс під ім'ям Марії Ешбертон в «Гіперіоні».

Нарешті, Лонгфелло зробив пропозицію, і в 1843 році відбулося весілля. У щасливому шлюбі вони жили майже вісімнадцять років. 9 липня 1861 його Френсіс трагічно загинула - іскра від запаленого сірника впала їй на плаття, воно спалахнуло, і жінка згоріла живцем.

У 1846 році з'явилася книга «Міф про Гайавату» з викладом міфів індіанців оджибвеїв, написана Генрі Роу Скулкрафтом (1793-1864), видатним етнографом, географом і першопрохідцем, першим фахівцем з життя американських індіанців. Скулкрафт був одружений на доньці ірландця і індіанки - Джейн Джонстон. Більша частина матеріалу для книги Скулкрафта була зібрана його дружиною і тещею - індіанкою.

Познайомившись з «Міфом про Гайавату», Лонгфелло вирішив на основі індіанських легенд створити епічну поему. Для роботи над поемою в 1854 році Лонгфелло залишив кафедру і цілком присвятив себе творчості. Він написав «Пісню ...» з 25 червня 1854 по 29 березня 1855 і опублікував 10 листопада 1855. Цікаво, що Лонгфелло задумав свою поему як поетичну відповідь на «Калевалу», чий розмір і ритм він відтворив настільки старанно, що критики звинувачували його в плагіаті.

Героєм поеми став напівлегендарний індіанський вождь племені Мохок (онондага за походженням) Гайавата, гаданий організатор так званої Ліги ірокезів. Почесний титул Гайавата зберігався в ритуальному списку 50 вождів Ліги ірокезів в XIV - XVI століттях.

Лонгфелло, спираючись на космогонічні міфи індіанців, намірився довести оповідання до часів появи білої людини. Поет захотів оголосити спадкоємність індіанських традицій у формі мирної капітуляції індіанської ідеології перед християнством. У заключній пісні поеми Гайавата закликає своїх одноплемінників вітати «старших братів - білих». Індіанці донині сприймають цю пісню як «безсоромну наругу над історією та індіанським епосом».

«Пісня про Гайавату» мала великий успіх в усьому світі.

Коли в США почалася Громадянська війна (1861-1865), поет вважав за краще не помітити її. У творчому доробку Лонгфелло немає жодного рядка про трагічні події тих днів.

У 1868 році поет здійснив свою останню подорож до Європи. У поїзді його супроводжували три дочки від Френсіс Еплтон. Американець був з честю прийнятий поетом-лауреатом Великобританії

Альфредом Теннісоном. Відвідав він і королеву Вікторію, яка була великою шанувальницею творчості Лонгфелло.

Після повернення поетом був створений і опублікований в 1872 році «Христус. Таїнство» — трилогія про християнство, починаючи з його витоків. Лонгфелло вважав, що саме цей твір стане вершиною його творчості, але помилився.

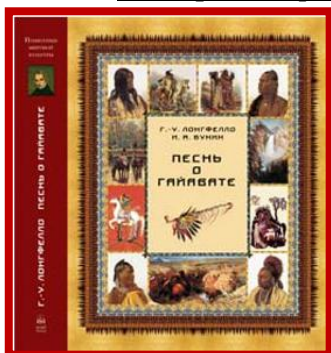
В останні роки життя Лонгфелло страждав від ревматизму, але не втратив бадьорості духу і працездатності. Зокрема, їм було зроблено переклад на англійську мову «Божественної комедії» Данте.

Генрі Вордсворт Лонгфелло помер у Кембриджі 24 березня 1882.

У 1884 році в «Куточку поетів» Вестмінстерського абатства в Лондоні був встановлений мармуровий бюст поета. Лонгфелло став першим американським поетом, який удостоївся такої честі. Сучасники високо оцінили його творчість. 75-річний ювілей поета став справжнім національним святом Америки. Це унікальний випадок в історії цієї країни.

У США набагато більшою популярністю користуються вірші Лонгфелло «Я в повітря запустив стрілу» і «Поїздка Пола Рівіра».

3. Генрі Лонгфелло "Пісня про Гайявату" (1855) - «національне обличчя Америки»

1) Історія написання поеми сягає ще часів ранньої творчості Г.В.Лонгфелло. У цей час письменник з зацікавленістю вивчав історичні, етнографічні і фольклорні матеріали, захоплювався культурою індіанців. Він зустрічався з індіанськими громадськими діячами. Багато легенд, що згодом будуть використані у поемі, Лонгфелло почув від вождя одного індіанського племені. Для свого твору Лонгфелло використав записи відомого вченого-етнографа Скулкрафта, який багато років прожив серед оджибвеїв. **"Пісня про Гайявату"** — це не просто переказ давніх легенд. Лонгфелло надав своєму творові довшеної поетичної форми, достеменно передавши світосприйняття і почуття первісних дітей землі.

- Поема принесла поетові світову славу. Про Лонгфелло говорили, що він відкрив американцям Америку в поезії, адже в його творі із співчуттям і захопленням розповідається про життя тих, хто споконвіку жив на американській землі.

Навіть в далекому Китаї витончені віяла прикрашали рядками із поеми ГЛонгфелло.

У поемі "Пісня про Гайявату" ми опиняємось на південному березі Верхнього озера, в далеких лісах Північної Америки, потрапляємо у фантастичний світ вірувань і легенд індіанських племен дакотів, ірокезів, оджибвеїв...

2) Жанр. Лонгфелло творчо переосмислив давні перекази, наситив новими образами, символами, опоетизував. Його поема — це **поетичний переказ індіанських міфів**, самостійний літературний твір, який слугує даниною пам'яті предків, написаний з метою збереження тієї «золотої нитки», що зв'язує різні покоління.

3) Головна думка поеми — заклик до єднання і припинення племінних чвар.

4) Національні традиції та звичаї. *Розфарбовування індіанців у яскраві фарби перед босм; традицію викурювати люльку згоди на знак установалення миру. Опис індіанських звичаїв, традицій, одягу вносить у текст поеми неповторний національний колорит.*

5) Образ Великого Духа Гітчі-Маніту. За віруваннями індіанців, він створив усе живе на землі й послав до людей Гайявату, ім'я якого означає «пророк», «учитель». **Мета Гітчі-Маніту** - припинити сварки. Він не тільки виконує місію миротворця, а ще і вчить людей жити у мирі

Епітети: *могутчий, милосердний; гіперболи: проводить путь річці, одламав рукою камінь, від подиху гойдаються віти.*

Головні риси характеру Гітчі-Маніту: *розум, мудрість, урівноваженість, гуманізм, сила, мужність.*

Приєм протиставлення (контрасту), або антитези.

Сила — безсилля, згода — ворожнеча, мудрий творець — нерозумні діти.

Антитеза дає можливість підкреслити спокій, розум Гітчі-Маніту і войовничість, агресивність індіанців.

6) Вислів «люлька згоди», «викурити люльку згоди» — означає помиритися, укласти мир. *Слугує визначенням миру, дружби, злагоди у стосунках між людьми.*

7) Образ Гайявати в індіанській міфології

У роботі над поемою Лонгфелло спирався на індіанські міфи про Гайявату.

Він писав: *«Гайявата — людина дивного походження. Він був посланим до індіанців, щоб розчистити їхні річки, ліси і риболовні місця, навчити народи займатися мирний ремеслом. У різних*

племен ця людина була відома під різними іменами: *Тісвавоп, Свіаво, Тапавозо, Таченауиадоп, Гайавата*, що означає пророк, учитель. У цей старий переказ я вплив й інші цікаві індіанські легенди... Описувані події відбуваються в країні оджібвеїв, на південному березі Верхнього Озера, між Мальовничими Скелями і Великими Пісками».

Гайавата як реальна особистість За твердженням учених, Гайавата — історична фігура. Він жив у XVI ст., був вождем племені онондагів і залишився в пам'яті нащадків завдяки тому, що піклувався про щастя, мир та процвітання індіанських народів. З його ім'ям пов'язують створення Ліги ірокезьких племен, основним завданням якої було встановлення миру на американському континенті. Ліга об'єднувала п'ять племен. Відомо також, що на раді звучав гімн, що починався словами: «Ми прийшли, щоб привітати Мир і подякувати йому».

Головному героєві поеми — Гайяваті, сину Місяцевої дочки Венони і Західного вітру— властиві найпрекрасніші і найблагородніші риси. Він — уособлення кращих людських чеснот.

8) Видатні перекладачі «Пісні про Гайавату». Серед кращих перекладів можна назвати роботи І. Буніна («Песнь о Гайавате»), О. Олеся («Пісня про Гайавату»), Панаса Мирного («Гайавата», версія за мотивами поеми Лонгфелло).

4. Легенди індіанців

1) Легенда індіанського племені дакотів, записана у верхів'ях річки Міссісіпі, яка покладена в основу розділу «Люлька Згоди»

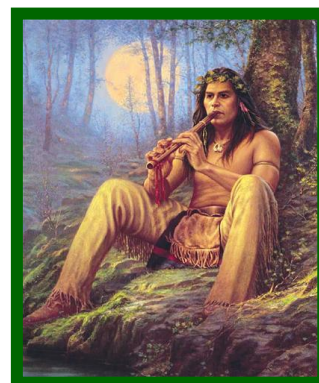
Великий Дух Гітчі-Маніто зібрав разом усі індіанські племена, став на вершині Червоних Скель, взяв від бескиду шматок каменю, зробив величезну люльку і закурич її. Дим котився над людьми. Гітчі-Маніто спрямовував його на північ, на південь, на схід і на захід і говорив людям, щоб вони зробили з цього красивого каменю люльки згоди і ніколи більше не піднімали томагавк1 чи ніж один проти одного.

2) Для індіанців звичай курити тютюн зі святкової люльки мав дуже велике значення. Ось як цей ритуал описано в легенді «Володар вовків»:

«Чаклун приніс калюмет — люльку дружби, оздоблену багатим різьбленням, орлиними кігтями та перами, натоптав її тютюном, запалив, міцно затягнувся і випустив дим на чотири боки світу — туди, де країни чотирьох вітрів, потім дмухнув у небо, а матері Землі віддав решту диму. Люлька переходила з уст в уста, і кожен з вождів так само випускав дим».

3) Із "Молитви про Стежку краси"

*Щасливо в дощах рясних пройду,
Щасливо у хмарах густих пройду,
Щасливо у злаках багатих пройду,
Щасливо Стежкою краси я пройду,
Щасливо я пройду!
Все попереду- прекрасним будь.
Все позаду-прекрасним будь.
Все, що нижче, - прекрасним будь.
Все навкруг - прекрасним будь.
Піснею своєю Красу пробуджуючи,
У Красі завершую.*

5. Словник

- Перст — палець руки.
- Цибух — порожнистий стрижень люльки.
- Поквана (індіан.) — Люлька Згоди.
- Чоктоси, Команчі... — назви індіанських племен Північної Америки.
- Сарна — гірська коза.
- Казарка — птах родини качиних.
- Томагавк — метальна зброя індіанців у вигляді кам'яної або металевої сокирки чи палиці.

Джерела

Ісаєва О.О. Зарубіжна література. 6 клас. Розгорнуте планування уроків за програмою 2001 р. -К.: Ленвіт, 2002. – С. 21-25

Мірошніченко Л. Ф. та ін. Зарубіжна література: Підруч. для 6 кл. загальноосвіт. навч. закладів/Л. Ф. Мірошніченко, О. О. Ісаєва, Ж. В. Клименко. — К.: Вежа, 2002. — С. 53-65

Молнар А.М. Національні особливості літератур. Г. Лонгфелло «Пісня про Гайавату». - Зарубіжна література в навчальних закладах, 1997. - № 9. - С. 8-13

Фесенко В. І. Зарубіжна література: Підруч. для 6 кл. загальноосвіт. навч. закл.: У 2 ч. — К.: Навч. книга, 2004 — Ч. 1. — С. 63-76

Чередник Л. А. Вивчення зарубіжної літератури. 6 клас. — Харків: Веста: Видавництво «Ранок» (Серія «Авторський урок»), 2003. — 192 с. — С. 57-66

Щавурський Б. Б. Зарубіжна література. 6 клас. Посібник-хрестоматія. — Тернопіль: Навчальна книга — Богдан, 2004. — С. 70-78

Добрые сердца - это сады, добрые мысли - это корни, добрые слова - это цветы, добрые дела - это фрукты, позаботьтесь о своём саде и берегите его от сорняков, заполните его светом добрых слов и добрых дел.

Генри Уодсворт Лонгфелло